

Les veus del temps

ANTOLOGIA

DELS MILLORS TEXTOS DE LA NOSTRA LITERATURA

[DE LA DECADÈNCIA ^{volum} II A LA RENAIXENÇA]



ELS NOSTRES AUTORS

bromera

LA NOSTRA ANTOLOGIA (VOLUM II)

Els textos seleccionats són una mostra dels millors autors de la nostra literatura. Hem intentat que hi siga present allò més representatiu de cada època i autor, una mena del que podríem anomenar «les millors pàgines» de la nostra història literària, els textos que no per més tòpics han de ser desconeguts. Més aviat al contrari, hi apareixen els més canònics. Potser, per raons d'espai, no hi estan tots els que són, però sí que són tots els que hi estan.

A l'hora de transcriure els textos hem optat per regularitzar-ne i actualitzar-ne l'ortografia (grafies, accentuació, apostrofació...), excepte en aquells poemes en què, per raons mètriques i de rima, la regularització trencava el vers. Pel que fa a la morfosintaxi i al lèxic, en canvi, hem preferit mantenir els textos tal com els autors els van escriure en les diferents èpoques perquè, a més de l'aprofitament estètic i literari que se'n pot fer, siguen aquests textos un testimoni (i, per què no? un material de treball) de l'evolució de la nostra llengua.

D'altra banda, hem introduït unes poques notes (només aquelles que hem considerat imprescindibles) a peu de pàgina per fer més clars i entenedors els textos. Les agrupacions dels textos són majoritàriament genèriques i van precedides d'unes fitxes contextualitzadores breus.

Segle xvi:
el Renaixement

Edicions Promera

LA POESIA:
PERE SERAFÍ I JOAN TIMONEDA

Pere Serafí va nèixer possiblement a Grècia entre el 1505 i el 1510, i morí a Barcelona el 1567. Poeta i pintor, destacà com un dels poetes de més qualitat del segle XVI. Els seus poemes en la nostra llengua es troben en *Dos llibres de poesia vulgar en llengua catalana* (1565), dividits en *Llibre primer d'amors* i *Llibre segon de les obres espirituals*, on podem veure el caràcter variat de la seua producció. Les influències de Serafí són la tradició poètica d'Ausiàs March, la poesia italianitzant castellana del XVI, i les formes populars i tradicionals. En aquesta selecció, us oferim un sonet amb estrambot i un poema popularitzant, representatius de l'esperit de la poesia del Renaixement.

Joan Timoneda va nèixer entre el 1518 i el 1520 probablement a València, i morí a la mateixa ciutat l'any 1583. Poeta, dramaturg, llibreter i editor de prestigi, fou una de les figures més importants dels escriptors valencians del Renaixement a l'entorn de la cort de la virreina Germana de Foix. L'obra cabdal d'aquest autor és el cançoner bilingüe *Flor d'enamorats* (Barcelona, 1562), amb 277 poemes de caire popular i amorós, dels quals només 54 estan escrits en valencià. Un altre cançoner important és *Sarao de amor* (València, 1561). Timoneda es va dedicar a recollir, modificar i editar cançoners amb poemes de diversa procedència o propis, de tal manera que no podem assegurar quins foren realment escrits per ell. La seua tendència poètica consisteix en la imitació de la poesia popular i tradicional, mitjançant una fusió d'elements de la darrera edat mitjana amb elements nous d'Itàlia. Els poemes que us presentem pertanyen als cançoners *Flor d'enamorats* (tres primers poemes) i *Sarao de amor* (dos següents), mentre que el darrer és la versió íntegra d'una cançó de Timoneda.

PERE SERAFÍ

DAMA GALANT, D'ALTA I MOLT GRAN NOBLESA...¹

Dama galant, d'alta i molt gran noblesa,
On la virtut se troba aposentada,
No sé més dir sinó que us ha formada
Aquell que té los cels ab fortaleza.

Mirant de vós la gràcia i gentilesa,
Al grau suprem sou de virtuts dotada,
Robí perfet, gran joia comparada,
I diamant de joies la riquesa.

Anau seguint la generosa fama
De les gentils, única i sola guia
En tot lo curs de virtuosa vida.

Creença tinc que tan graciosa dama,
Avent ben vist lo que tant mereixia,
Res faltarà del que sa fama crida:

Dama del tot complida,
Onra que naix de l'arbre de Cardona,

1. Aquest poema utilitza la tècnica de l'acròstic, és a dir, amb les lletres inicials de cada vers es pot llegir el nom de la dama a la qual va dedicat el poema (Dona Maria de Cardona). Aquest tipus de poema apareix més vegades en la poesia de Pere Serafí.

No tenint par, no podeu ser segona,
Ans² bella fora mida.

SI EM LLEVÍ DE BON MATÍ...

Si em lleví³ de bon matí
i aní-me'n tota soleta
i entrí-me'n dins mon jardí,
de matinet,
l'airet dolcet la fa rira-riret,
per collir la violeta.
Ai, llasseta,⁴ què faré
ni què diré?
*Valgà'm Déu, que estic dolenta,
l'amor és que m'aturmenta.*

A mon dolç amat trobí
adormit sobre l'herbeta,
desperta's dient així,
de matinet,
l'aire dolcet la fa rira-riret,
si vull ésser sa amieta.⁵
Ai, llasseta, què faré
ni què diré?
*Valgà'm Déu, que estic dolenta,
l'amor és que m'aturmenta.*

Jo li'n responguí que sí,
mas que no fos sentideta.

2. *ans*: 'sinó'.

3. *em lleví*: 'm'alcí'.

4. *llasseta*: 'infeliç, desgraciada (diminutiu)'.

5. *sa amieta*: 'la seua amigueta'.

Ai, que tant pler⁶ mai prenguí,
de matinet,
l'aire dolcet la fa rira-riret,
que restí consoladeta.
Ai, llasseta, què faré
ni què diré?
*Valgàm Déu, que estic dolenta,
l'amor és que m'aturmenta.*

6. *pler*: 'plaer'.

JOAN TIMONEDA

SÓ QUI SÓ, QUE NO SÓ JO...

Só qui só, que no só jo,
puix d'amor mudat⁷ me só.

Jo crec cert que res no sia,
o, si só, só fantasia,
o algun home que somia
que ve a alcançar algun do,
puix d'amor mudat me só.

Só del tot transfigurat;
só aquell que era llibertat,
i ara d'amors cativat
me veig molt fora raó,
puix d'amor mudat me só.

Si só, puix que en lo món visc
i a mi mateix avorrisc,
i segons que discernisc
veig la qui em dóna passió
puix d'amor mudat me só.

7. *mudat*: 'canviat, transformat'.

QUI TÉ ANGUILA PER LA CUA...

Qui té anguila per la cua
i la dona per la fe,
bé pot dir que res no té.

Qui escriu en l'aigua corrent,
i en fortuna ha confiat,
i pren fe d'un renegat
i de l'aire el fonament,
del que és orat⁸ document,
d'alguna dona la fe,
bé pot dir que res no té.

Qui pren de l'irós la paciència,
també el trastejar⁹ dels remes,
i lo fruit de tots estrems,
i del lleó la clemència,
de la cabra l'abstinència,
de la dona la mercé,
bé pot dir que res no té.

Qui s'obliga a lligar fum
i a traure cera del foc,
i tornar negre lo groc,
sense ferro traure llum,
i, fora de tot costum,
la dona que vulga bé,
bé pot dir que res no té.

8. *orat*: 'boig'.

9. *trastejar*: 'de trast (banc on seien els remers)'.

SENYORA, MÉS VAL LO VELL...

Senyora, més val lo vell,
que el jove no té cervell.

Lo vell, perquè sap i entén,
tots los mals i béns comprén,
i los amors que aquell pren
no en demana altri consell:
que el jove no té cervell.

Lo vell sap molt ben amar;
lo jove, pendre i deixar;
lo vell és mal d'enganar,
encara que es burlen d'ell,
que el jove no té cervell.

Lo vell no creu de lleuger;
lo jove, el que no pot ser;
lo vell, si perd lo poder,
no es perd lo saber d'aquell:
que el jove no té cervell.

Lo vell té molta creència,
la una per l'experiència
i l'altra per la prudència,
si de seny té lo segell:
que el jove no té cervell.

AI, DÉU COM NO M'HA FET ARBRE...

Ai, Déu com no m'ha fet arbre
perquè no sentís dolor,
i lo cor de pedra marbre
perquè no sabés d'amor!

Guanyara, sent insensible,
lo que perd en sentiment,
perquè sent tan gran turment
que lo viure és impossible;
i així, volguera ser arbre
o altra cosa pitjor,
i lo cor de pedra marbre
perquè no sabés d'amor.

En edat florida i tendra,
tant lo foc d'amor me crema,
que té per estall¹⁰ i tema
de fer-me tornar en cendra;
molt més valguera ser arbre
per a passar tal ardor,
i lo cor de pedra marbre
perquè no sabés d'amor.

Jo me essent desamat,
sens jamás fer-ne mudança;
servisc fora d'esperança
de poder ser remediat:
convertisca'm, doncs, en arbre
sec sens profit ni verdor,
i lo cor de pedra marbre
perquè no sabés d'amor.

10. *estall*: 'estai, eix, suport, centre, referència'.

TANT LO SENY I FANTASIA...

Tant lo seny i fantasia
he posat en voler bé,
que, cercant-me, jo no sé
en quin lloc me trobaria.

Los meus ulls me transportaren
sols en veure'ls dins en vós,
tant, que l'esperit dels dos
dins en un ser s'ajustaren;
i el desdeny tan lluny desvia
lo meu grat, voler i bé,
que, cercant-me, jo no sé
en quin lloc me trobaria.

Mon desig que us acompanya,
tant lo cor me sol·licita,
que el meu pensament visita
vostra crueltat estranya:
i, seguint-vos nit i dia,
vostre cor no el conegué:
que, cercant-me, jo no sé
en quin lloc me trobaria.